

# Avrupa’da yeni bir “*Zeitenwende*” başlıyor<sup>1</sup>

Kurtar Tanyılmaz

## Giriş

Türkiye solunun geniş kesimlerinde “demokrasi”nin beşiği ve Türkiye kapitalizmini de demokratikleştirecek bir toplumsal güç olarak görülen Avrupa Birliği’nde (AB) son yıllarda faşist karakter taşıyan bir gerici hareketin adım adım yükselmesine tanık oluyoruz. Geçtiğimiz yaz gerçekleşen Avrupa Parlamentosu (AP) seçimleri, akabinde ise Almanya’nın doğu eyaletlerindeki yerel seçimler ve nihayet Avusturya’da yapılan parlamento seçimleri, bu hareketin her geçen gün atılımlarla gücünü pekiştirdiğini, faşizmin yükselişinde önemli bir eşiğin aşıldığını tescillemesi bakımından oldukça önem taşımaktadır.

Seçim sonuçlarının da ortaya koyduğu üzere Avrupa’da faşizmin güçlenmesi ve hele iktidara gelmesi hem dünyada hem de Türkiye’de sendikalara ve göçmenlere yönelik kitlesel saldırıların artmasına yol açabilecek, işçi hareketi ve ezilen toplumsal kesimlerin mücadelelerini doğrudan etkileyebilecek ciddi sonuçlar doğuracaktır. Bu bakımdan bu hareketlerin parlamenter yapılardaki ya da sokaktaki gelişme

---

<sup>1</sup> Türkçe olarak ilk defa yayınlanan bu yazının erken bir İngilizce versiyonu 28 Haziran 2024 tarihinde *RedMed* sitesinde yayınlanmıştır (<http://redmed.org/article/new-zeitenwende-foot-europe>).

dinamiklerini yakından takip etmek önem taşımaktadır.<sup>2</sup>

Biz bu yazı kapsamında Avrupa’da faşizmin yükselişi ve bunun emareleri bakımından çarpıcı öneme sahip olan AP seçimleri ve AB’nin politik yönelişinde (Fransa’nın yanı sıra) önemli bir özgül ağırlığa sahip olduğunu düşündüğümüz Almanca konuşulan dünyada, yani Almanya ve Avusturya’da yakın dönemde yapılan seçimlerin sonuçlarını ve önemini değerlendirmeyi amaçlıyoruz. Bu doğrultuda önce her bir seçimin sonuçlarını ayrı ayrı ele alacağız, sonrasında ise söz konusu seçimlerin ortak sonuçlarına ve ana eğilimlerine değineceğiz. Bir sonraki bölümde Avrupa emekçi halklarının geleceğini belirlemek bakımından faşizmin gelişme eğilimlerine ışık tutan bu sonuçlara yol açan nedenleri ele aldıktan sonra son bölümde işçi sınıfının ve emekçi halkların faşizme karşı mücadelesine yön vermek bakımından önemli olduğunu düşündüğümüz politik sonuçları çıkartacağız.

## **AP seçimleri**

AP seçimleri öncesinde yapılan kamuoyu araştırmaları aşırı sağ diye nitelenen ancak aslında adını doğru koyacak olursak ön-faşist (proto-faşist) nitelikteki partilerin güçleneceğine ve parlamentoda etkili bir iktidar adayı olacağına dair öngörülerde bulunuyordu. Nitekim öyle de oldu. İtalyan Kardeşliği (FdI) liderliğindeki Avrupa Muhafazakârları ve Reformistleri (ECR) koalisyonu 73, Fransa’daki Ulusal Birlik’in Kimlik ve Demokrasi (ID) koalisyonu 58 ve Almanya İçin Alternatif (AfD) Partisi 15 olmak üzere toplam 146 sandalye kazandı. Bu sayı AP’nin 720 sandalyesinin yaklaşık beşte birine (yüzde 20) tekabül ediyor ve 2019 AP seçimlerinde aşırı sağın aldığı bir önceki rekor oy oranına (yüzde 18) kıyasla 28 sandalyelik bir artış anlamına geliyor.

Almanya’da “merkez sağ ve sol” partiler (CDU/CSU daha az olmak üzere) önemli oranda oy kaybına uğradılar. Almanya Sosyal Demokrat Partisi (SPD)’nin aldığı oy oranı yüzde 13,9’a düştü. SPD’nin koalisyon ortağı Yeşiller ise yüzde 20,5’ten (2019) yüzde 11,9’a düştü. Hür Demokrat Parti’nin (FDP) yüzde 5,2’lik oy oranıyla birlikte Almanya’da mevcut hükümeti oluşturan partiler oyların sadece yüzde 31’ini alabildi. Ön faşist AfD oyların yüzde 15,9’unu alarak merkez sağ Hristiyan Demokratların (CDU/CSU) ardından (yüzde 30) Almanya genelinde ikinci sırada yer aldı; ülkenin doğusunda ise birinci parti konumuna geldi. Sol Parti oyların yüzde 2,7’sini aldı.

Bu seçimlerde önemli bir yenilik, 2024 yılında kurulan Sahra Wagenknecht İttifakı (BSW)’nın yükselişi idi. Sol Parti’den ayrılan, başını Sahra Wagenknecht’in çektiği bazı siyasetçilerin kurduğu ve milliyetçi sol politika izleyen bu parti, ilk kez katıldığı seçimlerde önemli bir çıkışla Almanya genelinde yüzde 6,2, doğudaki eyaletlerde ise yüzde 13,8 oy alarak parlamentoya 6 milletvekili gönderdi.

AfD ve BSW’ye bu oyların **nereden** ve **niçin** geldiği Almanya’daki ön-faşist ve

<sup>2</sup> Bu konunun önemine değinen yazılar için bkz. Sungur Savran, “Avrupa Seçimleri: Demir ve Pamuk”, *Gerçek*, 27.05.2019; “Avrupa Seçimleri Neden Önemlidir?”, *Gerçek*, 15.06.2019. Ayrıca faşizmin sınıf karakterini, Almanya’da faşizmin yeniden ortaya çıkmasında önemli rol oynayan AfD partisinin yükselişinin arkasında yatan nedenleri ve bu partinin sınıfsal temellerini ele alan bir yazı için bkz. Kurtar Tanyılmaz, “Almanya’da Faşizmin Ayak Sesleri”, *Devrimci Marksizm*, sayı 38, 2019, s. 43-62.

milliyetçi sol partilerin yükselişini değerlendirmek bakımından önem taşımaktadır. Zira gerek ön-faşist AfD gerekse de milliyetçi sol BSW partileri, aralarındaki politik farklılıklara rağmen Ukrayna savaşı, ABD ve NATO karşısındaki politik tutum, Rusya ve Çin ile ilişkiler, küçük ve orta boy işletmelere verilecek destek gibi konularda benzer ve birbirine rakip politikalar izledikleri için diğer “merkez” partilerden ciddi ölçüde ayrılmaktadırlar. Öncelikle ülkenin ikinci büyük partisi konumuna gelen AfD’nin aldığı bu yüksek oy oranında en çok CDU/CSU (570 bin) ve SPD (570 bin) seçmeninin bu partiye yönelmesi rol oynadı. Keza FDP (430 bin) ve Sol Parti (150 bin) seçmenlerinden de bu partiye ciddi bir yöneliş olduğu görülüyor. Buna karşılık BSW’nin oylarını artırmasında SPD (580 bin), Sol Parti (470 bin) ve AfD (160 bin) seçmenlerinin bu partiye yönelmelerinin önemli bir rol oynadığını söylemek mümkün.

Almanya’da ilk kez 16-17 yaşındaki gençlerin de oy kullandığı AP seçimlerinde AfD’nin oylarını daha çok 16-29 (yüzde 17) ve 30-44 (yüzde 20) yaşındaki görece genç seçmenlerden aldığı görülüyor. Asıl önemli olan ve seçmenlerin sınıfsal konumu hakkında yaklaşık da olsa bir fikir verebilecek mesleki dağılıma bakıldığında AfD’nin geçmiş yıllara kıyasla daha çok mavi yakalı işçiden (toplam işçilerin içinde yüzde 25!), beyaz yakalı işçiden (toplam içinde yüzde 14) ve devlet memurlarından (toplam içinde yüzde 7) oy aldığının altını çizmek gerekir. Bu bakımdan AfD, işçi sınıfı arasında daha örgütlü olduğu bilinen SPD’nin işçilerden (toplam içinde yüzde 14) aldığı oy oranını geçmiş durumdadır. SPD ile beyaz yakalı işçilerden (toplam içinde yüzde 15) aldığı oy oranı ile başa baş durumdadır. SPD’nin özellikle memurlardan aldığı oy oranı (toplam içinde yüzde 18) sadece AfD’nin değil, diğer partilerin de yukarisındadır.

BSW’nin bu açıdan oy oranlarına baktığımızda mavi yakalı işçilerden (toplam içinde yüzde 7), beyaz yakalı işçilerden (toplam içinde yüzde 6), devlet memurlarından (toplam içinde yüzde 5) ve serbest çalışanlardan (toplam içinde yüzde 6) oy almıştır. Bu oranlar hem Sol Parti’nin aynı mesleki dağılıma göre aldığı oy oranlarından daha yüksektir hem de ilk defa seçime giren bir parti için azımsanmayacak bir oranı ifade etmektedir. Alman Sendikalar Birliği (DGB) tarafından yayımlanan veriler ise daha çarpıcıdır. AfD, AP seçimlerinde sendika üyesi işçilerden aldığı yüzde 18,5 (toplam oylarda 15,9 iken!) oy oranı ile uzun yıllardır sendikalarla kuvvetli bağı bulunan SPD’yi (yüzde 18,1, toplam oylarda yüzde 13,9) geçmiştir.

Yapılan araştırmalarda seçmenlere sorulan “seçim tercihinizde sizin için rol oynayan en önemli etken hangisiydi?” sorusunda birinci sırada barış, ikinci sırada sosyal güvenlik ve üçüncü sırada göç gelmektedir. Tüm bu veriler ışığında, Almanya’da seçmenlerin yüzlerini merkez sağ veya solda yer alan partilerden ön-faşist ve milliyetçi partilere döndükleri, bunların çoğunun genç, emekçi ve sendikalı oldukları görülmektedir.

Avusturya’da ise seçimler Almanya’dakine kıyasla, faşizmin Avrupa’daki yükselişi bakımından daha da çarpıcı bir biçimde sonuçlanmıştır. Avusturya’da iktidarda yer alan merkez sağ Avusturya Halk Partisi (ÖVP)’nin oyları, 10 puan birden azalarak yüzde 24,7’ye gerilemiştir. Bu parti elde ettiği oy oranıyla seçimlerde ikinci parti olmuştur. Buna karşılık, AP’de Ulusal Birlik (Le Pen) ve Hollanda Özgürlük Partisi (Geert Wilders) ile birlikte Kimlik ve Demokrasi (ID) grubu içinde yer alan

ön-faşist niteliğindeki Avusturya Özgürlük Partisi (FPÖ), kamuoyu araştırmalarında da öngörüldüğü üzere, 2019 seçimlerine kıyasla oylarını 8,3 puan artırarak seçimlerden yüzde 25,5 oy oranıyla birinci parti olarak çıkmıştır. Bu oy oranıyla FPÖ ülke çapında ilk defa bir seçimde en güçlü parti konumunu elde etmiştir. Avusturya Sosyal Demokrat Partisi (SPÖ) ise yüzde 23,3 oy oranı ile üçüncü parti olmuştur.

Mesleki dağılım itibarıyla FPÖ'nün hangi kesimlerden oy almış olabileceği konusunda yapılan araştırmalar özellikle mavi yakalı işçilerin (yüzde 44) bu partiye oy verdiğini göstermektedir. FPÖ, beyaz yakalı işçiler ve memurların oylarının yöneldiği partiler arasında da ÖVP ve SPÖ ile hemen hemen aynı düzeydedir.

Seçim kampanyasını “AB çılgınlığını durdurun” sloganıyla sürdüren FPÖ'nün oylarını artırmasında rol oynayan etkenlerin başında, yapılan anket sonuçlarına göre, göç ve savaş/güvenlik sorunları (yüzde 44) gelmektedir. Bunu çevre sorunları (yüzde 33) ve başta hayat pahalılığı olmak üzere ekonomik-toplumsal sorunlar izlemektedir.

## **Almanya'nın doğusundaki eyalet meclisi seçimleri**

Geçtiğimiz Eylül ayında Almanya'nın doğusunda yer alan Thüringen, Saksonya ve Brandenburg'da gerçekleşen eyalet seçimleri de AfD seçimlerine benzer şekilde, AfD'nin yükselişi ile sonuçlanmış bulunuyor. AfD, eyalet seçimlerinde sandıktan Thüringen'de oyların yüzde 32,8'ini alarak birinci parti, Saksonya'da yüzde 30,6 ile CDU'nun (yüzde 31,9) ardından ikinci parti ve Brandenburg'da SPD'nin (yüzde 30,9) ardından yüzde 29,2 ile ikinci parti olarak çıktı. BSW ise AP seçimlerindeki çıkışını sürdürerek, Thüringen'de yüzde 15,8, Saksonya'da yüzde 11,8 ve Brandenburg'da yüzde 13,5 oy oranı elde etti.

AfD'nin oldukça yüksek bir oy oranıyla ilk defa bir eyalette birinci konuma gelmesi, üstelik yönetimine girdikleri (bu, yasama ve yargıç atamalarında belirleyici bir konumda olacakları anlamını taşıyor) bu eyaletin Nazilerin Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi (NSDAP) ile 1930 yılında ilk defa yönetimine girdikleri Thüringen olması, durumun ne ölçüde vahim olduğunun önemli bir göstergesi.

Parlamentoda yer alan diğer partiler şimdilik bu partiyle koalisyon yapmayacaklarını belirtiyorlar. Bununla birlikte başta koalisyon hükümeti olmak üzere söz konusu partilerin göç, güvenlik, savaş gibi temel sorunlarda aşırı sağ, yer yer faşizan söylem ve politikalarıyla AfD'yi aratmıyor olmaları, onları günümüzdeki yaygın tabirle “normalleştirmeleri”, AfD'nin istikrarlı bir şekilde iktidara yürümesini daha da pekiştiriyor. Yapılan araştırmalara göre Thüringen'deki seçimlerde AfD'ye oy verenlerin yüzde 52'si “bu partinin izlediği politikaya ikna oldukları için” (bu oran 2014 yılında yüzde 37 idi!) bu partiyi seçtiklerini söylemiş. Öte yandan AfD ile koalisyon yapmamak, bu sefer BSW'yi koalisyon ortağı olarak kilit bir konuma getiriyor. Üstelik AfD ile BSW'nin her üç eyaletteki seçimde aldıkları toplam oy oranının yüzde 40-50 arasında bulunması her iki partinin yakın gelecekte Alman parlamentosunda alınacak iç ve dış politika kararları bakımından kilit rol oynayabilecek bir güce eriştiklerini de gösteriyor.

## **Avusturya meclis seçimleri**

Avusturya’daki genel seçimler, FPÖ’nün AP seçimlerindeki yükselişinin devam ettiğini ortaya koyması bakımından önemlidir. FPÖ, bu seçimlerden 1945 sonrası dönemde ülke tarihinde ilk kez en yüksek oy oranı (yüzde 28,9) ile birinci parti olarak çıktı. ÖVP seçimlerde yüzde 26,2 ile ikinci, SPÖ ise yüzde 21,1 oy oranı ile üçüncü oldu. FPÖ’nün AP seçimlerine benzer şekilde oylarının çoğunu gençlerden ve mavi yakalı işçilerden aldığını da belirtmek gerekir.

FPÖ 1956’da eski Naziler tarafından kurulmuş bir parti. Partinin lideri seçimden önce Avusturya’nın yeni hükümet başkanı (şansölye) olmak istediğini (bunun için parlamentoda çoğunluğu sağlayacak bir koalisyon ortağına ihtiyacı var ve diğer partilerin FPÖ’yü dışarda bırakacak bir koalisyon kurma olasılığı da güçlü) belirtirken 1930’larda Nazilerin Hitler için kullandıkları (Hitler’in köken olarak Avusturyalı olduğunu hatırlayalım) “halkın şansölyesi” (“Volkskanzler”) kavramına başvurması ve Avusturyalıları güvenliklerini, refahlarını ve barışlarını yeniden sağlayacak bir “Avusturya Kalesi” inşa etme sözü vermesi, Avusturya’nın da yeni bir dönüm noktasında (“Zeitenwende”) bulunduğunu gösteriyor.

## Seçimlere ilişkin genel sonuçlar

Gerek AP seçimleri gerekse de Almanya’nın doğusundaki eyaletlerde ve Avusturya’da yapılan seçimler sonucunda Avrupa halklarının geleceği bakımından karşımıza nasıl bir tablo çıkmaktadır? Seçimlerin sonuçlarını, Avrupa’nın geleceğinin belirlenmesinde hem iktisadi hem de politik açıdan kritik ağırlığa sahip olan Almanya’yı ve onun “küçük kardeşi” Avusturya’yı temel alarak değerlendirecek olursak şu sonuca varmak mümkündür: Ukrayna savaşı etkisi altında yükselen enerji fiyatları, buna bağlı olarak yükselen enflasyon ve artan hayat pahalılığı, “merkez” burjuva partilerinin özellikle kemer sıkmaya dayalı politikalarıyla birlikte artan yoksullaşma, bunun da bir sonucu olan barınma sorunu ve tüm bu sorunların “günah keçisi” olarak gösterilen göçmenler bu seçimlere damgasını vurmuştur.

Emekçilerin ve çoğunlukla orta sınıf diye adlandırılan geleneksel küçük burjuvazinin, özellikle kırsalda köylülerin, küçük üreticilerin ve kentlerde dükkan sahiplerinin, küçük ve orta boy işletme sahiplerinin ekonomik koşullarının kötüleşmesi kadar bu yönelişe damgasını vuran bir diğer önemli etken de başta Almanya olmak üzere Avrupa’da bir savaşa hazırlık döneminin yaşanıyor olmasının yarattığı toplumsal huzursuzluktur. Almanya Başbakanı Scholz 2022 yılında ABD-NATO ve AB emperyalizminin Ukrayna’da Rusya’ya karşı yürüttüğü vekalet savaşının hemen ertesinde, dünyanın (aslında Alman emperyalizminin) artık bir dönüm noktasında olduğunu vurgulamak amacıyla “Zeitenwende” kavramını dolaşıma sokmuştu. Alman egemen sınıfına ve bürokrasisine yakın olan Bilim ve Politika Vakfı (SWP) geçen ay yayınladığı bir raporda “Avrupa devletlerinin 5 Kasım’da ABD’de yapılacak yeni başkanlık seçimlerinden sonra yeni bir dönüm noktası ile daha karşı karşıya olduğunu” ve bundan böyle Alman dış politikasının ve askerî politikasının “ana görevinin” AB’yi ve Avrupa’nın NATO üyelerini “saldırgan ve revizyonist Rusya’ya karşı korumak” olduğunu belirtiyordu. İşte bu koşullardır ki Alman işçi sınıfının ve geleneksel küçük burjuvazinin çeşitli kesimlerinin, sorunlarına çözüm üretemeyen “merkezde” yer alan (Yeşiller, sosyal demokratlar ve muhafazakârlar)

partilere sırtlarını dönmelerine ve milliyetçi, ön-faşist partilerden medet ummalarına yol açmıştır. Sonuç olarak yakın zamanda gerçekleşen bu seçimler toplumdaki politik kutuplaşmanın daha da derinleştiğine ve faşizmin yükselişinde ileri bir evreye geçildiğine işaret etmektedir. Peki, bu yönelişin altında yatan **belirleyici** etkenler nelerdir?

## **Dünya kapitalizminin bunalımı ve Alman emperyalizminin açmazları**

Dünya kapitalizminin ağır bir depresyon eğilimi altında olması ve özellikle 2008 dünya finansal kriziyle birlikte bu eğilimin güçlenmesi, uzunca bir süredir dünya ekonomisinin yavaş büyümesine yol açmakta, Avrupa ekonomilerinin de büyümesini aşağı çekmektedir. Buna Ukrayna savaşının etkisi altında artan enerji fiyatları ve Covid-19 salgınının dünya ekonomisindeki sarsıcı etkileri de eklendiğinde sermaye birikimi daha çok dış pazarlara dayalı olan<sup>3</sup> Alman (ve onunla ekonomik bakımdan yakından bağlantılı Avusturya) kapitalizmi her geçen gün rekabet gücünü kaybetmektedir. Almanya'nın yakın dönemde artan ekonomik durgunluk eğilimi ile birlikte yeniden "Avrupa'nın hasta adamı" olarak adlandırılmasının temel nedeni budur. Avusturya ekonomisi için durumun uzun yıllardır (ama özellikle Rusya'ya yaptırımlardan sonra) çok daha vahim olduğunu anlamak bakımından "Almanya hapsirirsa, Avusturya nezle olur" deyimini hatırlamak yeterli olacaktır.

Daha evvel yozlaşmış işçi devletlerinin çökmesi ve uluslararası sermayenin "küreselleşme" adı altında bu devletlerin pazarlarına, ucuz işgücüne ve hammadde kaynaklarına erişme bakımından girdiği yarıştan en kârlı çıkan ülkelerin başında Almanya geliyordu. Özellikle Rusya ile iktisadi ve politik açıdan yürüttüğü yakın ilişkiler sayesinde dünya ekonomisinin ağır bunalım koşullarına rağmen rekabet gücünü artıran Alman sermayesi, Ukrayna Savaşı nedeniyle, ABD-NATO'nun baskısı altında hem hammadde hem de pazar olarak önemli yer tutan Rusya ile bağlarını koparmak durumunda kalmıştır. Dünya ekonomisinin durgunluk eğiliminde olması, buna bağlı olarak dünya ticaret hacminin büyümesinin yavaşlaması, ABD ile Çin arasında artan rekabet basıncı ve artan jeopolitik çatışmalar, tüm Avrupa emperyalist sermayelerini olduğu gibi özellikle Alman sermayesini de bir ikileme karşı karşıya bırakmaktadır: Bir yandan ucuz ara girdi temin olanakları ve yadsınmaz büyüklükte olan pazarına bağımlılığı nedeniyle Almanya'nın en büyük ticaret ortağı olan Çin ile ilişkilerini sürdürme ihtiyacı, bir yandan bir ABD-NATO müttefiki olarak bu ülkeyle ilişkilerini adım adım kesme basıncı. Alman burjuvazisinin karşılaştığı bu çelişkiler kendisini en çok dış politikada açığa vurmaktadır. Çeşitli sermaye fraksiyonları "Atlantikçi" bir konumda kalarak ABD-NATO çizgisi altında varlığını sürdürmekten ("küreselci" kanat) yana iken<sup>4</sup> diğerleri Rusya ve Çin ile iyi

3 Almanya'nın dış pazarlara bağımlılığının göstergesi olarak dış ticaret hacminin GSYH'ya oranına bakılabilir. Bu oran 1970'lerde yüzde 33.6 iken, 2020'lerde yüzde 79'a yükselmiştir. Öte yandan Almanya'nın dış ticaretinde AB büyük pay sahibi olmaya devam etmektedir; Çin ikinci, ABD üçüncü sırada gelmektedir.

4 Almanya'nın 2023 yılında yayınladığı "Çin stratejisi" belgesi ABD ile ittifakın öneminin altını çizmesi, Çin ile ise tedarik zincirlerindeki risklerin en aza indirilmesi hedefleri dikkate alındığında çubuğun şimdilik Atlantikçi kanada büküldüğüne işaret ediyor. Öte yandan Alman burjuvazisinin

ilişkileri sürdürüp, bu arada özerk bir askerî güç haline gelme hedefini (milliyetçi kanat) öne çıkarmaktadır. Aralarındaki farklara rağmen ön-faşist AfD ya da milliyetçi sol BSW gibi partilerin güçlenmesini Alman burjuvazisinin çeşitli fraksiyonlarının kendi içlerinde yaşadıkları bu çelişki ve çatışma karşısında gösterdikleri tepkinin (“Moskova mı Vaşington mu?”) bir sonucu olarak görmek gerekir.

Keza Alman burjuvazisinin dünya pazarında ve emperyalist egemenlik alanında keskinleşen rekabet karşısında kendi içinde yaşadığı bu çelişkiler AB’deki hâkim konumunu da aşındırmaktadır. Çünkü Alman emperyalizmi açısından dünya politikasında ABD ve Çin karşısında özerk bir güç haline gelmek bakımından en önemli aygıt olarak ihtiyaç duyduğu AB’yi kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirme hedefi ve buna yönelik olarak attığı adımlar Fransa, İtalya gibi ülkelerin burjuvazileriyle yaşanan çelişkileri şiddetlendirmektedir. Bunun sonucu olarak AB emperyalist yapısının yürütme organı olan Avrupa Komisyonu içinde de bir dizi gerilim ortaya çıkmaktadır. Bu gerilimler milliyetçi temellerde (“Germany First” ya da “France First” gibi) merkezkaç eğilimini güçlendirdiği ölçüde adeta AB’nin de altını oy-maktadır.

Alman emperyalizminin ABD’den askerî anlamda bağımsızlaşma ve Doğu Avrupa’da etki alanını genişletme hedefini yukarıda ana hatlarını ortaya koyduğumuz basınçlar ve bölünmeler karşısında yakın gelecekte nasıl gerçekleştireceği ya da gerçekleştirip gerçekleştiremeyeceği aslında **kendisinin kontrolü altında olma-yan** şu nesnel etkenler tarafından belirlenecektir: Dünya ekonomisinin yeniden bir çöküşün eşiğine gelmesi ve dünya pazarının parçalanması ihtimali, Avrupa ekonomilerinin durgunluğunun ve Ukrayna savaşının ne kadar süreceği, ABD ve Çin arasındaki çatışmanın seyri.

## Savaş ekonomisine yönelme ve militarizmin yükselişi

SPD başkanı Lars Klingbeil’in 2022 yılında yaptığı bir konuşmada da ifade ettiği gibi Alman emperyalizminin “dünyada AB çatısı altında bir lider güç” olma hevesi olduğuna, ABD’den tamamen kopmasa da, onun “Avrupa’daki vasalı” konumundan çıkarak, görece bağımsızlaşmak ve emperyalist hiyerarşide daha yüksek bir konuma tırmanmak eğilimi taşıdığına, bu doğrultuda bir “Avrupa ordusu” inşa etmek için her türlü çabayı sarf edeceğine hiç kuşku yoktur. Alman burjuvazisinin Fransız burjuvazisiyle birlikte dünya ölçeğinde yaptırım gücü olan bir Avrupa ordusunu kurup kuramayacağı hem ABD’nin izleyeceği politikalara hem de AB içindeki hegemonik konumunu sürdürüp sürdüremeyeceğine bağlı olacaktır.

İşte yukarıda değindiğimiz “Zeitenwende” kavramının toplumsal yaşamda dolaşıma sokulması Alman emperyalizminin ve militarizminin açmazlarını çözmek üzere izlenen politikada yeni bir stratejik hamlenin ifadesidir. Bu hamlenin söz konusu açmazlara bir çözüm olup olmayacağını şimdiden öngörmek zordur. Yukarda

---

önde gelen şirketlerinin (başta VW, BASF, Siemens olmak üzere) bu vb. gelişmeler karşısında, oradaki büyük çaplı yatırımları ve pazarı dikkate alarak Çin ile ilişkilerinde çok daha temkinli tepkiler verdikleri görülmektedir. Zira Çin ekonomisine olan bağımlılığın azaltılması, korumacılık eğiliminin daha da şiddetlenmesiyle birlikte ABD ile olan ekonomik ilişkilerin daha da güçleneceği anlamına gelmediği gibi, askerî ve politik açıdan da ABD’ye olan bağımlılığı artırma potansiyeli taşımaktadır.

değindiğimiz ekonomik ve jeopolitik çelişkiler, bunların Alman burjuvazisi içinde iç ve dış politikaya (özellikle AB'ye) ilişkin yarattığı bölünmeler ve aşağıda vurulayacağımız sınıf mücadelesi dinamikleri nedeniyle “ortak” stratejik yönelişin bir çıkmaz sokağa evrilmesi olasılığı güçlüdür. Ancak kesin olan şudur: Ülke adım adım bir savaş ekonomisine doğru yönlendirilmektedir.<sup>5</sup> AP seçimlerinden kısa bir süre önce Alman hükümetinin “sosyal demokrat” Savunma Bakanı Boris Pistorius, Almanya’nın 2029 yılına kadar “savaşa hazır” (“kriegstüchtig”) olması gerektiğini belirtiyor ve asker sayısını artırmak üzere zorunlu askerlik görevinin yeniden gündeme alınmasını öneriyordu. Alman Savunma Bakanlığı bütçesinin 2028 yılından itibaren en az 75-80 milyar avroya yükseltilmesi de, Alman sermayesinin (özellikle de silah sanayisi ile ilişkili olan) çeşitli fraksiyonlarının basıncı altında savunma harcamalarının millî gelirdeki payının (NATO’nun öngördüğü yıllık) yüzde 2’nin üzerine çıkartılması da yakın zamanda dile getirilen hedefler arasında yer almaktadır.

## **Burjuva rejimin ve sol reformizmin krizi**

AB’de hegemonik konumda olan ve AP’de en yüksek oranda temsil edilen SPD’den Yeşillere, FDP’den CDU/CSU’ya tüm Alman partileri (AfD ve BSW’yi dediğimiz gibi ayrı bir yere koymak gerekir), seçimlerden önce “Avrupa değerlerini savunmak” ve “barışı korumak” adına, “sağa kayma” tehlikesine işaret ederek hiç utanmadan oy istediler. Sanki Ortadoğu’da Alman emperyalizminin stratejik müttefik olarak gördüğü İsrail’in<sup>6</sup> Filistin halkına karşı Gazze’de uyguladığı soykırıma ve ABD-NATO’nun Ukrayna’da Rusya ile savaşına askerî ve mali destek verenler kendileri değildi. Sanki göçmen karşıtlığı, enerji sorunu ve yoksullaşmayı besleyen neoliberal kemer sıkma politikalarının uygulanması konularında hemen hemen benzer fikirleri savunan bu partiler değildi. Sanki CDU/CSU’nun başını çektiği “merkez sağ” partiler (AP Başkanlığı için Ursula von der Leyen’i desteklemek üzere) daha seçimler öncesi Fransa’da Le Pen, İtalya’da Meloni liderliğindeki ön-faşist partilerle masaya oturmamışlar, onlarla işbirliği yapmaya ve “normalleşme” politikası izlemeye yatkın olduklarının işaretini vermemişler gibi. Ama sadece onlar mı? Sol Parti’nin ve sendikaların yıllardır izlediği reformist, sınıf işbirliğine ve sosyal diyaloga dayalı politikalara ne demeli?

Yukarıda da belirttiğimiz üzere bu reformist partilerden ayrışan AfD gibi ön-faşist ve BSW gibi milliyetçi sol partileri ise ayrıca değerlendirmek gerekir. Her iki par-

5 Ünlü silah sanayi şirketi Rheinmetall’in 2023 yılında en büyük 40 Alman tekelinin içinde yer aldığı Alman borsasına (DAX 40) alınması bu bakımdan da bir dönüm noktasına işaret etmektedir. Yakın dönemde Alman şirketlerinin bazıları da (özellikle otomotiv ve yan sanayisi şirketleri, örn. motor üretimi ile iştigal eden Deutz firması tank motorlarının üretimine geçeceklerini belirtti) hızla savunma sanayisine yönelmektedirler. Bu yönelişte Çin pazarından gelen talebin zayıflaması ve elektrikli otomobilde artan rekabetle birlikte Alman otomotiv sektörünün krize girmesi ve nihayet Alman devletin savunma sanayisi için bütçeden 100 milyar Avro özel bir fon ayırması önemli rol oynamaktadır.

6 İsrail, sadece Amerikan değil, Alman emperyalizmi açısından da bu bölgenin tarihi bakımdan petrol kaynakları ve Süveyş Kanalı gibi ticaret yolları nedeniyle ve İran, Suudi Arabistan, Türkiye gibi diğer bölgesel güçlerin üzerinde hâkimiyeti kaybetmemek bakımından da önemli bir savaş üssü özelliğini korumaktadır.

tinin arasında politik programları itibariyle farklılıklar olsa da, aralarındaki seçmen geçişlerinden görülebileceği gibi gençler, işçiler ve geleneksel küçük burjuvazinin çeşitli kesimlerinin sosyal endişelerine ve çıkarlarına hitap eden ortak politikaları vardır. Her iki partinin asıl amacı kesinlikle “halkın”, “küçük adamın” çıkarlarını savunmak değil, Alman burjuvazisinin ve emperyalizminin belli bir fraksiyonunun çıkarlarını ABD emperyalizmi karşısında bağımsızlaştırmaya, dünya pazarındaki konumunu ihya etmeye dönük ekonomik milliyetçi tedbirleri savunmaktır. Her iki parti de küçük ve orta büyüklükteki Alman firmalarını (“Mittelstand”) ve Alman işçilerini savunmak adı altında nihai olarak Alman büyük sermayesini rakip yabancı sermayeler karşısında korumaya dönük politikaları savunmaktadır. Bu nedenle kemer sıkma politikalarında, göçmen düşmanlığında ortaklaşabilen bu partiler örneğin dış politikada, NATO’cu kanattan farklı olarak, Rusya’ya yönelik kısıtlamalara karşı çıkıyor, Rusya (ve Çin) ile “daha dengeli” ilişkiler kurulmasını talep ediyorlar; ama NATO politikalarına ve Almanya’nın silahlanmasına da destek vermeye devam ediyorlar.

Özetle AP seçimlerinde faşizme yönelişin hızlanmasında sorumluluk bakımından önemli pay sahibi, Almanya özelinde görüldüğü gibi, en başta sol reformist partiler ve sendikalardır. Bunlar işçi sınıfının ayrıcalıklı kesimleri ile modern küçük burjuvaziye Alman burjuvazisinin peşine takmaktan medet ummakta, bu nedenle işçi sınıfının çekirdek katmanlarını terk ederek işçi sınıfının ve diğer ezilen kesimlerin sorunlarını bilinçli olarak politik gündemin merkezine koymamakta, toplumsal sorunların çözümünü temelde büyük burjuvazi ile işbirliğinde, “sosyal diyalog”da aramaktadırlar. AfD ve BSW gibi partiler ise toplumsal sorunların çözümünde ekonomik milliyetçiliği (“önce Alman sanayisi, önce Alman işçisi”) öne çıkarmaktadırlar. Oysa burjuvazi ile bu **sınıf işbirliği politikasının** emekçiler açısından geleceği yoktur. Uzun yıllardır süren ekonomik durgunluk ve artan emperyalizm içi rekabet koşulları, Alman burjuvazisinin o ya da bu fraksiyonunun başta Alman işçileri olmak üzere, tüm emekçilere yönelik saldırılarını artırmasını gerektirmekte, olası tüm reform taleplerinin içini boşaltmaktadır. Dolayısıyla bu politikanın kendisi bu partilerin tabanlarında yer alan emekçi sınıflar arasında yaşanan hüsrana birlikte sol reformist partilerin altını oymakta, söz konusu kesimlerin milliyetçi, faşist partilerden çözüm aramasına yol açmaktadır.

## **Faşizmin yükselişini nasıl durdurabiliriz?**

2024 yılı AP seçimlerinin asıl önemi de buradan kaynaklanıyor. AP seçimleri, sonuçları itibariyle burjuvazinin küreselci kanadının hızla milliyetçilik ve ırkçılık yanlısı faşist kanadın politik yörüngesine yönelmek bakımından önemli bir eşiğin aşıldığını ortaya koymaktadır. Bu yönelişin yakın gelecekte en önemli sonucu yuvarıda kanıtlarını ortaya koyduğumuz üzere, özellikle savaş ekonomisine doğru hazırlıkların yoğunlaşması, savunma sanayisine ve orduya dönük yeniden yapılanmanın ihtiyaçlarının ekonomide ve toplumda stratejik öncelik kazanması olacaktır. Kıtanın yeniden bir dünya savaşının eşiğine geldiği böylesi bir dönemde ve koşullarda faşist karakterdeki gerici partilerin bir dizi muhafazakâr-sağ parti ile gizli ya da aleni olarak işbirliği içinde Alman ve Avrupa emperyalizminin yönelişine

ve geleceğine karar verecek olması başta Avrupa olmak üzere dünya işçi hareketi açısından önemli bir tehdit teşkil etmektedir. Zira Alman burjuvazisi dünya çapında yeniden bir askerî güç olma “atılımı”nın bedelini, savaş ekonomisiyle, kemer sıkma politikalarıyla, işçi sınıfına yönelik saldırıların (sendikal hakların sınırlandırılması, çalışma koşullarının ağırlaştırılması, ücretlerin düşürülmesi vb.) daha da şiddetlenmesiyle<sup>7</sup> Alman ve diğer Avrupa emekçi halklarına ödetmeye çalışacaktır. Ancak şunu da unutmayalım: Böylesi dönemlerde, aslında çelişkinin öteki tarafından baskıldığında sınıf mücadelesinin daha da şiddetlenmesine ve işçi sınıfının iktidarına yönelik politik altüst oluşlar gündeme gelecektir.

Artık uyan borusu dönemi kapanmıştır. Dönem imdat frenini kimin (hangi sınıfın) çekeceğine karar verme dönemidir. AP 2024 seçim sonuçları ve parlamentonun bileşimi, seçim aritmetiğinin çok ötesinde sınıf mücadelelerinin ve emperyalizmin krizinin daha da şiddetleneceği bir döneme girmiş bulunduğumuzu göstermektedir. Ünlü Alman devrimci Karl Liebknecht, 1. Dünya Savaşı’nın öncesinde emperyalizm hakkında “bizim için eylemde şu eski atasözü geçerlidir: si vis pacem, para bellum; barış istiyorsan, savaşa hazırlan. Halkların barışını istiyorsak, savaşı, sınıf mücadelesini hazırlamak, bu mücadeleyi giderek daha fazla uluslararası düzeyde yürütmek ve mücadele ateşini harlamak zorundayız” demişti. Dün olduğu gibi bugün de geçerliliğini koruyan Liebknecht’in bu bakış açısını benimsemek ve emperyalist burjuvazinin savaşına karşı sınıf savaşını yükseltmek zorundayız.

Sosyalistler, devrimci Marksistler açısından içinde bulunduğumuz dönemin acil görevi, Avrupa işçi sınıfını ve ezilen halklarını en kısa zamanda faşizme karşı bir “birleşik emek cephesi” inşa ederek örgütlemektir. AB’yi bir emperyalist aygıt olarak ortadan kaldırmayı, bankaların ve şirketlerin işçi denetimi altında kamulaştırılmasını hedefleyen, emekçi kitlelerin burjuvaziden ve onun devletinden bağımsız bir politik hatta, işçi-emekçi iktidarı için örgütlendiği bir mücadele için, bir Avrupa Birleşik Sosyalist Devletleri için ileri!

---

<sup>7</sup> Alman ve Avrupa ekonomilerinin ABD ve Çin karşısında azalan rekabet gücü ve emek üretkenliği düzeyinin düşüklüğü karşısında Alman burjuvazisinin önde gelen sözcülerinden Deutsche Bank başkanı geçenlerde Alman ekonomisinin büyümesinin ancak, haftalık çalışma süresinin artırılması, daha yoğun çalışma ve emeklilik yaşının 63’e getirilmesi ile mümkün olacağını belirtiyordu.